

ЗАСНОВАНА 21 КВІТНЯ 1927 РОКУ

ВИХОДИТЬ ЩОТИЖНЯ

Київський Політехнік

ГАЗЕТА НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Безкоштовно

19 березня 2015 року

№9 (3108)

Візит радника Посольства США

19 лютого Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут" відвідали радник з питань преси, освіти та культури Посольства США в Україні Конрад Тернер і співробітник Посольства Віра Тернавська.

З представниками американської дипломатичної місії зустрілися ректор НТУУ "КПІ" академік НАН України Михайло Згуровський, перший проректор університету академік НАН України Юрій Якименко, проректор з наукової роботи академік НАН України Михайло Ільченко, проректор з міжнародних зв'язків член-кореспондент НАН України Сергій Сидоренко та інші.

Учасники зустрічі обговорили деякі проблеми української науково-освітньої галузі та шляхи їх подолання. Йшлося, зокрема, про плагіат, який набув поширення в студентському і науковому середовищі, та способи боротьби з ним в університетах і коледжах Сполучених Штатів та в Україні.

Про створену в КПІ жорстку, але дієву систему виявлення "позичених думок і вис-

новків" у дисертаційних роботах і про кілька випадків покарання таких "позичальників" та їх наукових керівників поінформував Михайло Ільченко. Його розповідь доповинив Юрій Якименко – він повідомив про те, що в університеті готується до впровадження системи перевірки на плагіат не лише дисертаційних, але й курсових студентських робіт і проектів, яка має запрацювати з наступного року.

Живий інтерес учасників зустрічі викликала розповідь Конрада Тернера про Кодекси чесності, якими керуються у своєму навчанні студенти багатьох американських вишів. Ця ідея здалася настільки корисною, що було прийнято рішення про її запровадження і на вітчизняному ґрунті, причому таїк документ має розроблятися за безпосередньою участю самих студентів.

Окремо обговорювалося питання використання можливостей Інтернету. Він надає додаткові можливості для суспільного контролю студентських і аспірантських робіт, що, як уже засвідчив досвід, змушує авторів

Конрад Тернер і Віра Тернавська

ретельніше ставитися до їх підготовки і написання.

Результатом зустрічі стала домовленість про подальшу співпрацю університету з дипломатичним представництвом США та про участь співробітників КПІ в освітньому семінарі, присвяченому питанням стратегічних комунікацій, який воно планує провести більшим часом.

Інф. "КП"

ВІТАЄМО
з обранням членами-кореспондентами Національної академії наук України директора Механіко-машинобудівного інституту НТУУ "КПІ" професора, д.т.н. Миколу Івановича Бобиря (Відділення механіки) та в.о. директора Славутицької філії НТУУ "КПІ" професора, д.т.н. Анатолія Володимировича Носовського (Відділення фізико-технічних проблем енергетики).

**СЬОГОДНІ
В НОМЕРІ:**
**1 Візит радника
Посольства
США**

**Співпраця
з ЮНІДО**

**Перший
проректор**

**Ю.І. Якименко
про діяльність
КПІ в умовах
реформування
вищої освіти**

**Проректор
П.О. Киричок
про навчально-
виховну роботу
в НТУУ "КПІ"**

Оголошення

**4 До 100-річчя з
дня народження
Святослава
Ріхтера**

жерів великих підприємств до трансформації їх виробництв у напрямі впровадження моделі більш чистого виробництва з використанням ресурсо- і енергоощадних технологій є надзвичайно важливою і актуальну для України. Тому ми вітаємо роботу Центру і намагаємося йому всебічно допомагати".

Докладну презентацію діяльності Центру провів для учасників засідання його директор Ігор Шилович. Під час дискусії щодо розширення числа регіонів, які могли б бути залученими до його проектів, а також форм можливої співпраці з підприємствами таких регіонів, мова зайдла й про фінансування та перспективи переходу Центру на повну самоокупність. Після закінчення терміну підтримки з боку західних донорів проблема фінансового забезпечення Центру може постати дуже гостро, тому вирішувати її слід уже тепер. Це цілком можливо, бо потреби у послугах, які може надавати Центр, у вітчизняній промисловості дуже великі. Тож учасники засідання висловили низку пропозицій щодо діяльності Центру в таких умовах.

Окрім того, присутні обговорили місце та роль Консультивативної ради щодо сприяння реалізації проекту ЮНІДО з впровадження ресурсоекспективного та більш чистого виробництва в Україні. Діяльність її здійснюватиметься відповідно до норм Положення про Консультивну раду, проект якого учасники засідання взяли за основу з умовою наступного його доопрацювання.

Про перспективи та позитивний ефект, які отримують підприємства, що долучаються до проекту, розповів технічний директор Центру РЕЧВ Валерій Павшук.

Учасники розглянули також кроки, необхідні для забезпечення співпраці органів державної влади різних рівнів і промислових підприємств різних форм власності в рамках проекту з впровадження РЕЧВ в Україні, та обговорили пропозиції стосовно шляхів поширення інформації про нього серед усіх потенційно зацікавлених у такому партнерстві підприємств і державних структур.

Дмитро Стефанович

ставники міністерств і відомств України, бізнес-структур, громадських об'єднань і неправительствених організацій, які працюють у галузі промислового розвитку.

КПІ вже не перший рік співпрацює з ЮНІДО. У 2013 році за підтримки університету та на його базі в рамках проекту ЮНІДО щодо сприяння впровадженню ресурсоекспективного та більш чистого виробництва в Україні було створено і Центр ресурсоекспективного та чистого виробництва (РЕЧВ). Метою цього проекту є впровадження на підприємствах нашої країни методик з ресурсоекспективного та чистого виробництва, що забезпечують скорочення витрат матеріальних та енергетичних ресурсів у виробничому процесі та підвищення кваліфікації інженерних кадрів. Отож, основними адресатами діяльності Центру ста-

тів ЮНІДО. Кінцевою метою такого навчання є не просто отримання сертифіката чи посвідчення, а реалізація відповідних проектів на підприємствах.

"Попри непростий для України час, Центр активно працює. За останні два роки в 4 регіонах нашої країни Центр налагодив партнерські відносини з більш як 30 промисловими підприємствами. Навіть надзвичайно важкого 2014 року діяльністю Центру було охоплено 19 підприємств. Цього року він планує поширити свою активність ще на два великі регіони України – Харківський та Львівський – і додатково долучити до співпраці ще більше 10 підприємств, – наголосив ректор НТУУ "КПІ" Михайло Згуровський, вітаючи учасників засідання. – Така стратегія розширення масштабів діяльності Центру і забезпечення ним підготовки менед-

Працюємо в умовах реформування системи вищої освіти

Науково-педагогічний колектив Київської політехніки, як і вся освітня спільнота, працює в умовах реформування системи вищої освіти: прийнято новий закон "Про вищу освіту", вносяться зміни до закону "Про освіту". Продовженням реформування є впровадженням нового закону "Про вищу освіту", який встановлює нові норми та вимоги до діяльності університету та викладачів.

– Юрію Івановичу, як сьогодні вдається організувати навчальний процес, щоб відповісти міжнародним стандартам освіти, але зберегти при цьому нашу традицію і здобутки?

Головні наші завдання – це запровадження трансформації системи освіти: бакалавр – магістр – PhD; вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти; міжнародна акредитація та академічна автономія університету. Академічна автономія – це те, на що ми спираємося в першу чергу, тому що більшість новацій у навчанні, які ми запроваджуємо і які відповідають букві закону, здійснюються саме в межах цієї автономії.

Інтегруючись у міжнародну систему освіти, ми робимо перші кроки до міжнародної акредитації. На першому місці, як і сказано в законі, – запобігання пластику. Уже з 1 вересня 2014 р. запроваджено публікацію всіх дисертацій PhD, з літа – оприлюднення магістерських дисертацій, тобто йдеється про популяризацію громадського руху "Кодекс чесності студента". Але це тема окремої розмови.

Якщо говорити про кроки до міжнародної інтеграції, то на сьогодні це запровадження міжнародних стандартів, відповідна система самоаналізу (ректорський контроль, державна акредитація, моніторинг, анкетування роботодавців), програмами подвійних дипломів, участь студентів у міжнародних заходах, співпраця з вітчизняними і іноземними університетами-партнерами тощо.

По кожній з цих позицій нами вже розроблено відповідні програми та документи. Приміром, Положення про систему менеджменту якості освіти та ін. Відповідно до європейських критеріїв реалізується модель забезпечення якості освіти, яка замикається на роботодавців щодо вимог до навчальних програм і на оцінку результатів діяльності. Також налагоджуються контакти з європейськими агенціями гарантування якості вищої освіти, зокрема, з європейською мережею акредитації інженерної освіти (ENAE).

– Від чого залежить якість підготовки фахівців у НТУУ "КПІ"?

– Якість освіти базується на трикутнику знань: освіта – наука – інновації і залежить від якості абітурієнтів та контингенту студентів, якості навчальних програм, наукового і методичного забезпечення, якості кадрового складу, рівня фінансового і матеріально-технічного забезпечення, оцінки якості підготовки фахівців.

Нині КПІ здійснює підготовку за 54 напрямами і 117 спеціальностями. За останній рік пройшли акредитацію 14 спеціальностей. Новий закон передбачає переформування спеціальностей, ми розробляли концепцію цього переформування, намагалися закласти, що крім фундаментальної підготовки має існувати галузева інженерна підготовка. Виходячи з цього, запропонували галузі інженерної освіти, в які входять групи спеціальностей.

– Будь ласка, докладніше про складові якості: абітурієнтів, викладачів, програми і фінансове забезпечення.

– Звичайно, кого вчити – цікавить нас у першу чергу. Показники прийому у нас останніми роками май-

же не змінювалися, у 2014 р. план прийому – 4197 осіб, конкурс за заявами (держзамовлення) – 7,67. Конкурсна ситуація у нас досить потужна, але різниця між конкурсом на різні факультети зберігається. Та важливо, що останні роки ми чітко мали конкурс на всі факультети. Гірша ситуація з контрактниками та іноземцями.

Кого ж ми приймаємо? Тих, хто має найкращі показники ЗНО (див. діаграму). Цього року вперше було проведено відкритий ректорський контроль з математики і фізики для всіх студентів 1-го курсу. З математики – понад 4 тис., з фізики – майже 4 тис. сту-

Ю.І. Якіменко

дентів (333 групи). Якість залишкових знань є досить рівною по факультетах. Але, на жаль, не відповідає високим показникам, зазначеним у сертифікаті ЗНО. Який вихід, що нас чекає цього літа?

Торік на ЗНО було зареєстровано 290 тис. школярів (плюс 50 тис. з сертифікатами минулого року), цього року – 236 тис. (сертифікати минулого року не діють). З математики у 2014 р. – 178 тис., зараз – 120 тис.; з фізики – було 6 тис., зараз – 42 тис.; з хімії – було 49 тис., зараз – 32 тис. По Києву на математику зареєструвалося 8,5 тис., на фізику – менше 3 тис., на хімію – 2 тис. Орієнтуємося на те, що вибирати доведеться тільки з цих людей. Інших немає.

По-перше, у пригоді має стати наша система доуніверситетської підготовки, покликана покращити якість знань абітурієнтів, та вихованців Малої академії наук. На ФДП нині навчається близько 2100 слухачів, з них чверть іногородніх. Ось IXФ: не найпрестижніший факультет в університеті щодо кон'юнктури ринку і спеціальностей, але мають 241 слухача на підготовчих курсах, що позначиться на конкурсі, і на якості знань першокурсників.

По-друге, працювати потрібно з тими, хто є. Наші кафедри фізики і математики вже навчилися працювати з цими студентами: після відкритого контролю працюють за різними програмами. Хто може вчитися, але не отримав достатнього шкільного рівня – допомогти їм вчитися. Як показує статистика, вони на 2-му курсі з математики і фізики в основному вирівнюються.

Третій рік ми працюємо з рейтингом науково-педагогічних працівників. Цього року вперше ввели оцінювання персоналу студентами. Ставлення до рейтингу на викладачів серйозне, тож він дає свій результат. Хоч за останні роки середній вік наших викладачів дещо омолодився – з 52 років до майже 50, але він різний на різних факультетах (наймолодші – ФЛ, ФММ, найповажніші – ФАКС, РТФ). Що стосується докторів наук, то половина з них – пенсійного віку. Для створення кадрового резерву на 89 кафедрах (майже 80%) відсутні докторанти, що категорично неприпустимо. На 15% відсутні аспіранти. Але ж три цикли підготовки обов'язкові для

будь-якого університету, не кажучи вже про дослідницький. Відсутність третього циклу підготовки (PhD) робить кафедру такою, що не може існувати.

Якщо говорити про наші навчальні програми, то вони формуються відповідно до закону на підставі освітніх і професійних стандартів. Уже розроблено вимоги до якості навчальних програм щодо їх науково-методичного забезпечення. Тут є важливими насилні інтегрована підготовка спеціалістів – магістрів – PhD, незалежний моніторинг, державна атестація, запровадження комплексної системи запобігання пластику.

Компонента, яка визначає матеріально-технічне забезпечення, дуже важлива. Усіми знаємо про цьогорічні фінансові обмеження, тож про зростання говорити не доводиться. Зарплати поки виплачуються регулярно. Закон передбачає 600 год. максимального навантаження для викладача. Яким чином досягти цього не погіршуючи умов навчання і навантаження студентів? Оптимізація аудиторних занять – одне з головних джерел. Розробляємо відповідну методику.

Матеріальна база НТУУ "КПІ": маємо 53 тис. місць у навчальних приміщеннях для 30 тис. студентів. Що стосується методичного забезпечення, активно працює видавництво "Політехніка". Цього року випустили близько 1200 видань. Інформаційне забезпечення: інформаційний портал, електронний кампус. Останній дає можливість викладачам і студентам спілкуватися онлайн. Інститут післядипломної освіти провів навчання 1500 співробітників та надав достатню кількість інформаційних ресурсів. На сьогодні електронний кампус заповнений на 80%, але матеріали мають бути більш повними.

– Вступ, навчання і практика – взаємопов'язані речі. Як відгукуються роботодавці про наших випускників?

– Вимоги до змісту навчання формуються затребуваністю і націленістю на результат. Причому, затребуваність як роботодавцями, так і самими студентами. Але при цьому ми повинні гарантувати і фундаментальність, і науковість підготовки, і відповідність її сучасним вимогам.

Сьогодні 20% держзамовлення формується за результатами вступної кампанії, залежно від того, куди подали заяви абітурієнти. Складова конкурсних балів: профільній бал найбільший, непрофільній (середній бал атестата) – з коефіцієнтом 0,06; додаткові бали за ФДП – 5%.

Працевлаштування випускників минулого року в цілому пройшло нормальним. Щорічний ярмарок професій (91 представник компаній останнього разу) відображає картину працевлаштування наших студентів: IT технології – 350 осіб (з 2 тис. випускі), системні науки і кібернетика – 150, радіоелектроніка – 250, енергетика – 350, теплоенергетика – 200, машинобудування – 350, приладобудування – 150.

Проблема забезпечення кваліфікованими кадрами залишається дуже серйозною. Близько 60% опитаних підприємств сказали, що це для них головна турбота. Кваліфікація наших випускників, за оцінками роботодавців, у понад 90% відповідає вимогам. Загальний рівень підготовки як високий оцінюють понад 90% з них. Рівень фахової підготовки 95% наших роботодавців оцінюють як високий (швидше

високий). Але серед недоліків традиційно зазначають відсутність практичної підготовки. Понад 40% роботодавців нарикають на це. Низький рівень володіння інформаційними технологіями відмітили 17% опитаних.

Це для нас дуже тривожно, тому що КПІ – головна кузня IT кадрів. Також залишається низьким рівнем володіння іноземними мовами (13%). Ця позиція вдвічі покращилася, але цього все одно замало. Ми запровадили перелік комплексних заходів, покликаних покращити ситуацію, яка ж європейська інтеграція без іноземної мови.

– Чи всеого ми навчамо, що потрібно випускникам?

– У законі "Про вищу освіту" зазначено, що не менше 25% дисциплін повинні обиратися студентами. Позиції, які пропонуються для вибіркової частини, – з курсу загальної підготовки, вибір мови, дисципліни спеціалізації. Тобто, понад 60% кредитів – це вибіркові курси. Розроблено технологію вільного вибору дисциплін: пропозиції з боку кафедр, проведення опитування, вибір студентів і визначення в програмах.

На думку роботодавців, половина випускників потребують (швидше потребують) додаткового навчання. Інноваційна складова, яку закладаємо в навчальні програми, недостатньо чітко сприймається, недостатньо чітко побудована її організація. Це стосується і спільних проектів, і практичної підготовки. Особливо це стосується магістрів. Відповідно до закону, ми будемо готувати магістрів двох типів: магістр професійного спрямування (обсяг підготовки 90-120 кредитів) і магістр наукового спрямування (як мінімум 120 кредитів, тобто два роки навчання з науковою компонентою не менше 30%). Загальна кількість магістрів у нас понад 1,5 тис. Ми їх приймаємо за результатами відповідних вступних випробуваннями: іноземна мова, фаховий екзамен і творча складова. Запропоновано результати ректорського контролю враховувати у творчі складові, щоб четвертокурсники були мотивовані його позитивно пройти.

Ми говоримо, що мало магістрів випускаємо. А де їх взяти більше? Ми встановили досить жорсткі квоти для кафедр – скільки магістрів

випускаємо. Інший конкурс Sikorsky Challenge 2014, на який було подано 52 інноваційних проєктів.

Літня школа, яка проводиться з ініціативи наших студентів з прикладних комп'ютерних, нейронаук тощо – ще один приклад нетрадиційних методів навчання (додаткових знань).

Одним з методів моніторингу знань є програми підвойного диплома. Ми занурюємо студентів у науково-освітні середовища провідних ВНЗ Німеччини, Франції та ін. і бачимо результативність їх роботи. У цьому році 171 студент виїжджає на навчання. Жодних реклами не було. Ця діяльність повинна продовжуватися. Вона є конкретним прикладом європейської інтеграції.

– Кілька слів, будь ласка, про особливості підготовки магістрів.

– Підбір наших кандидатів до аспірантури (на третій цикл PhD) – дуже важлива справа. 15 кафедр узагалі не мають аспірантів, на багатьох – недобір. Тому інтегровані програми підготовки магістрів разом з PhD мають бути впроваджені на всіх кафедрах (зараз на 15). У 2014 р. до аспірантури зараховано 187 випускників магістратури. Згідно із законом, кожний 20-й випускник-бакалавр має тиши на PhD. У нас такого ще не відбувається. Нині чисельність наших аспірантів – 564 особи (495 денної форми), закінчили аспірантуру минулого року – 161 особа. У КПІ залишилося працювати 67 осіб на педагогічній роботі, 23 – на науковій. Для оновлення цього недостатньо.

Підготовка PhD має два складові: освітній (системоутворюючі навчальні дисципліни обсягом 60 кредитів) та наукову протягом 3–3,5 років. Тобто, випускник має бути спеціалістом з усієї спеціальності, а не лише з теми своєї дисертації.

– Що нового з'явилося при визначенні рейтингів та які кафедри лідирують?

– Коли говоримо про рейтинги університету, які формують кафедри, то до

Виховувати висококваліфікованих фахівців і патріотів

Навчально-виховна робота в університеті
здійснюється відповідно до цілей, визначених "Стратегією розвитку НТУУ "КПІ" на період 2012–2020 роки", та спрямована на прискорення входження в європейський освітній простір.

Основними напрямами діяльності департаменту навчально-виховної роботи в 2014 р. були: навчальна робота, стипендіальне забезпечення, академічна мобільність, соціальна, культурно-масова, наукова робота, спортивне виховання, розвиток інформаційного простору, безпека на території університету та інші.

Навчальна робота

Минулого року наш університет став домукою для більше ніж 350 студентів з ВНЗ Криму, Донецької та Луганської областей. Зокрема, ми надали доступ до навчання понад 100 студентам з Криму. Наразі 90 з них є нашими студентами.

Кожного дня департаменту спільно з деканатами необхідно було вирішувати нестандартні питання, пов'язані з відсутністю деяких документів у студентів, узгоджувати переведення з Міністерством, разом із студмістечком і соцслужбами вирішувати питання поселення, сприяти швидшій адаптації до навчання.

Події в країні, природно, відбилися на навчальній дисципліні студентів у весняному семестрі минулого року. Враховуючи обставини, було проведено лише одну атестацію, яка показала зниження результатів навчання. Вчасно склали літній семесію 69 % студентів, що на 5–6% менше, ніж у минулі роки. Загальна кількість студентів денної форми навчання, які брали участь у літній сесії, склали 17479 осіб, з них 2272 – контрактники.

Успішність студентів майже не змінилася та виглядає наступним чином: частка відмінників складає близько 8 % від загальної кількості студентів, частка "хорошистів" – близько 30 %. Дещо збільшилась, порівняно з минулим роком, частка студентів з середнім рівнем успішності – 58 %.

З урахуванням загальної ситуації, було надано значно більшу кількість індивідуальних графіків складання сесії – 195, з яких 89 – новоприбулим студентам із Криму.

Гнучкий підхід дозволив дещо підвищити результати навчання – кількість відрахованих за підсумками весняного семестру навіть трохи зменшилася: загальна кількість відрахованих за весняний семестр минулого року склали 817 студентів, з них 688 – за результатами сесії.

Осинній семестр почався з нових викликів. З початку семестру і аж до початку зимової сесії до університету надходила велика кількість звернень студентів щодо переведення з ВНЗ Донецької та Луганської областей. Нами було надано доступ до навчання 304 таким студентам.

Досвід роботи з кримчанами допоміг максимально якісно провести роботу щодо адаптації цих студентів до навчального процесу. Серед студентів було проведено соціологічне дослідження, вивчене їх загальну успішність та потреби. Наразі 223 студентів зараховано до КПІ.

Аналіз результатів рубіжного та семестрового контролів в осінньому семестрі показав, що ми змогли адаптуватися до складних суспільно-політических умов та продовжувати якісно забезпечувати навчально-виховний процес. Результати атестації осіннього семестру свідчать, що хоча частка студентів, атестованіх з усіх дисциплін, є меншою, ніж минулого року, проте і частка неуспішних студентів теж є меншою.

Загальна кількість студентів, які брали участь у зимовій сесії, становить 20256 осіб, з них 2538 контрактників.

Загалом результати зимової сесії, порівняно з попередніми роками, задовільні. Кількість студентів, які вчасно в повному обсязі склали зимову сесію, є більшою за торішню. Та й динаміка успішності загалом позитивна. Через об'єктивні обставини (в основному це підвищення захворюваності) 130 студентам було надано індивідуальний графік складання сесії.

За результатами зимової сесії проведено аналіз відрахувань студентів. В осінньому семестрі цього навчального року, навіть на тлі збільшення контингенту, кількість відрахованих є меншою (1046 осіб), ніж минулого року.

Традиційно найбільше відрахувань з 1, 2 та 5-го курсів. Значна кількість відрахованих на п'ятому курсі є наслідком збільшення кількості студентів з інших вишів, які вступають до КПІ на навчання за ОКР "спеціаліст" та "магістр" і в процесі навчання не витримують високих вимог до рівня знань у нашому університеті.

Кількість студентів-іноземців на початок навчального року становила 372 особи. Департаментом спільно з факультетом лінгвістики вжито заходів, спрямованих на підвищення рівня опанування української та іноземних мов цими студентами. Сьогодні в КПІ навчаються представники 43 країн світу. Це, переважно, Туреччини, Азербайджану, Туркменістану, В'єтнаму, Китаю, Еквадору, Казахстану. Результати навчання іноземних громадян показують, що, загалом, студенти в повному обсязі опановують навчальні програми та плани, і в підсумку мають якісну освіту.

Стипендіальне забезпечення студентів

Станом на 1 січня 2015 року 83 % студентів отримують стипендію, а це 15086 осіб. 249 студентів з числа сиріт, інвалідів, малозабезпечених та студентів з дітьми отримують соціальну стипендію.

Понад 190 студентів отримують іменні стипендії (Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, ректора), ще 31 особа – персональні стипендії.

Академічна мобільність студентів

За підсумками 2014 року загальна кількість студентів, які навчаються за кордоном, становить 171 особу, що трохи менше, ніж минулого року. Зниження викликано скороченням 2014 року бюджетної програми МОН України "100+100+100", а також зменшенням кількості проектів освітньої програми Європейського Союзу ERASMUS MUNDUS.

Однак, наш університет є одним із лідерів серед українських ВНЗ за кількістю діючих проектів ERASMUS MUNDUS, за якими наразі навчаються та стажуються за кордоном 46 студентів, аспірантів і викладачів КПІ.

У 2014 році КПІ отримав грант у рамках нової програми ERASMUS+. Приємно зауважити, що партнером за проєктом став наш він-побратим – Варшавська політехніка. Метою проєкту є розробка англійською мовою навчальних курсів за спеціальністю "Інформаційна безпека".

Соціальна робота

Студентська соціальна служба спільно з соціальними педагогами гуртожитків проводить активну соціальну роботу у студмістечку, здійснюючи низку соціально-профілактических, соціально-психологіческих, благодійних та виховних заходів. Це, зокрема, заохочення до донорства, програма "Контроль свій цукор та тиск", тестування на ВІЛ та гепатити.

У структурі департаменту функціонує Центр розвитку кар'єри, з яким співпрацюють понад 80 компаній. Департаментом двічі на рік організовуються Ярмарки вакансій, на яких тільки минулого року понад 8 тисяч студентів отримали консультації щодо майбутнього працевлаштування від представників більше ніж 60 компаній і організацій.

Департамент спільно з адміністрацією студмістечка здійснює поселення в гуртожитках КПІ. Наразі в гуртожитках мешкає майже 12,5 тис. студентів, у т. ч. майже 230 осіб, які перевелися із зони АТО та Криму.

Культурно-масова робота

Особливе місце в університеті посідає культурно-масова робота, якою також опинується наш департамент. Культурно-масова робота підкреслює імідж та створює особливий колорит студентського та викладацького життя в КПІ. Велика заслуга тут Центру культури та мистецтв, де було проведено 135 запланованих заходів, працюють цікаві творчі колективи.

Серед знакових заходів хотілося б виокремити День першокурсника, фестивалі авторської пісні, "Лігу КВН НТУУ "КПІ" – Кубок ректора", конкурси "Королева КПІ", "Містер КПІ", виставки творчості студентів і викладачів "Таланти КПІ" та інші вже відомі та традиційні для КПІшної спільноти заходи.

Відомими не лише в університетському колі, але й в Україні та за її межами є творчі колективи художньої самодіяльності, зокрема, Естрадний театр аматорів "ETA", який відзначив своє 55-річчя.

2014 року розпочав своє життя студентський проєкт Арт-простір "Вежа КПІ", який є платформою для реалізації творчих та мистецьких проєктів. Рік його діяльності – це 9 тисяч відвідувачів, 15 проведених майстер-класів, 7 виставок, 3 концерти. Наразі ведуться активні роботи з його розширення.

Під егідою департаменту працює Центр консолідації студентів, який організовує та про-

водить різноманітні заходи. При цьому створено та постійно діють гуртки шахів, гри го, клуб інтелектуальних ігор, кіноклуб та низка інших.

Нероздільними були культурно-масова робота та соціальні і волонтерські проєкти. У травні 2014 р. у виставковій зали 7-го корпусу департаментом було відкрито патріотичну виставку "Майдані КПІ", яку в червні було продемонстровано і в Українському центрі при Посольстві України у Франції.

Силами студентів-волонтерів було передбладано джип для потреб військовослужбовців у зоні АТО.

Фізичне виховання та спорт

Особлива увага в університеті приділяється спортивному вихованню, результатом чого є популяризація здорового способу життя та високі спортивні здобутки, що підтверджують підсумки огляду-конкурсу на кращий стан фізичного виховання у ВНЗ м. Києва за 2014 рік, де КПІ посів перше місце.

В університеті існує спортивно-технічний центр "Київський політехнік", до якого входять 7 спортивних клубів, які відвідують понад 500 студентів: "Політех-баскет" (баскетбол), "Політехнік" (футбол), "Талісман" (спортивна аеробіка та фітнес), "Тайфун" (рукопашний бій), "Глобус" (туризм), "Атлантида" (підводне плавання), "Регбі-Політехнік" (регбі).

У 2014 році призерами та переможцями чемпіонатів і кубків України стали 88 студентів КПІ, міжнародних змагань і турнірів – 13 студентів та 1 студент здобув перемогу на чемпіонаті світу.

Традиційною для КПІшної спільноти вже стала спартакіада за такими видами спорту: футбол, волейбол, настільний теніс, баскетбол, важка атлетика та інші.

Силами студентів створено спортивні майданчики на території студмістечка, оновлено спортивний майданчик на базі відпочинку "Політехнік".

Наукова робота студентів

Департамент проводить активну роботу щодо організації І та ІІ етапів Всеукраїнських наукових олімпіад. У 2014 році на базі університету було проведено другі етапи семи олімпіад, у тому числі – новоорганізована олімпіада "Проектування поліграфічного виробництва".

Студенти КПІ у 2014 році взяли участь у 47 Всеукраїнських студентських олімпіадах, отримавши 33 дипломи різних ступенів.

Переможцем Міжнародної студентської олімпіади "САПР та комп'ютерне моделювання в машинобудуванні" в 2014 році став студент MMI Ігор Ткач.

У КПІ працюють 44 студентські науково-технічні гуртки, діє Наукове товариство студентів та аспірантів КПІ. Успішно втілено проєкти: Літня школа AACIMR, відкриті лекції за участю іноземних науковців, SoloWay – зустрічі з відомими українськими. Налагоджено співпрацю з низкою фондів та наукових компаній, таких як DAAD, Fulbright, Благодійний фонд Богдана Гаврилишина, Greencubator та інші.

У липні 2014 р. уже вдев'яте успішно проведено Відкриту міжнародну студентську олімпіаду з програмування "KPI Open 2014".

За підтримки департаменту інженерно-спортивна команда НТУУ "КПІ" "Формула Студент КПІ" зараз активно працює над створенням гоночного боліду.

ДНВР спільно з департаментом перспективного розвитку координує роботу студій, студраді та профкому, студради та студмістечка.

До складу департаменту входить і військово-мобілізаційний відділ. Цього року, окрім звичайних функціональних обов'язків відділу, а саме постановки на облік та зняття з обліку військовозобов'язаних, а це 14700 осіб, через

надзвичайні обставини у країні додалися й інші обов'язки. Так, наприклад, проведено наочний збір з питань мобілізації, оповіщення військовозобов'язаних та вручення повісток відповідно до вимог Солом'янського РВК. На сьогодні в зоні АТО проходить службу 14 співробітників університету.

Департамент також координує роботу Штабу цивільного захисту. Минулого року проведено навчання щодо дій в умовах надзвичайних ситу

Святослав Ріхтер

Видатний музикант Святослав Ріхтер До 100-річчя нашого славетного співітчизника

20 березня світ відзначає 100 років з дня народження "Музиканта сторіччя", піаніста Святослава Ріхтера. Для України це особлива подія, адже великий митець – наш співітчизник.

Святослав Теофілович Ріхтер народився в Житомирі. Його батько, німець Теофіл Данилович Ріхтер, піаніст і композитор, закінчив консерваторію у Відні, давав там концерти. У Житомирі він одружився зі своєю ученицею, Ганною, донькою дворяніна Павла Петровича Москальова і Елизавети фон Рейнке.

Дядько Святослава Семен, не набагато старший за свого племінника, згадував, що коли немовля принесли з половогового будинку, у метушні не знали, куди його покласти, і знайшли місце... на роял! Малюк сильно кричав, і хтось вигукнув: "Кричи-кричи, будеш кричати на весь світ!" Невідомо, що мав на увазі той ро-дич, але його слова виявились пророчими. Коли Светіку – так називали рідні майбутнього піаніста – виповнився рік, сім'я переїхала до Одеси, де батько отримав посаду викладача консерваторії.

Малюк рано виявив скількість до музики. Перший його твір, "Дощик", записала мати, бо сам "композитор" ще не зінав нот. Наступні твори вже записував сам Святослав ("Плетіння вінків", "Свято", "Конячки" та інші).

На жаль, композиторською діяльністю молодому музиканту займатись не судилося, оскільки він вважав, що й так уже створено багато першокласної музики, а другосортної писати не варто. Вчитися грati на фортепіано Ріхтер почав самотужки, причому не дитячий репертуар, а зразу твори Шопена – ноктюрн сі бемоль мінор, оп.9, №1 та єтюд мі мінор, оп. 25, №5. Він не вчився в музичній школі, але набутий виконавський рівень дозволив йому посісти місце акомпаніатора Одеського оперного театру. Пригадують, як до театру вперше приїхав диригент Самуїл Столерман і провів першу репетицію опери "Євгеній Онегін" П.І.Чайковського. Після репетиції він подякував співакам, сказавши, що, мабуть, все було добре, але він їх не чув, слухав лише акомпаніатора!

У 1937-му Ріхтер вступив до Московської консерваторії (клас професора Генріха Густавовича Нейгауза). Славетний педагог і піаніст зразу відчув, що доля подарувала учня, про якого він давно мріяв. Міжними виникло повне взаєморозуміння. Іноклю вчитель навіть вважав, що вчиться у свого учня. 26 листопада 1940 р. відбувся дебют молодого піаніста. У програмі – твори С.С.Прокоф'єва, який довірив мало кому відомому студенту перше ви-

канання своєї нової, Шостої сонати. Після прем'єри він вигукнув: "І так можна грати цю сонату!" Невдовзі (9 березня 1941 р.) Ріхтер зіграв його 5-й концерт для фортепіано з оркестром. Диригував автор. У 1945 році Ріхтер завоював Першу премію на Всеосоюзному конкурсі музикантів-виконавців, розділивши її з В.К.Мережановим.

Молодий музикант починає стрімко опановувати нові і нові твори, багато гастролює країною. Програми вражають різноманітністю, і незрозуміло, коли він встигає все вивчити. Його майстерність, неймовірна віртуозність – згадати хоча б "Етюди вищої виконавської майстерності" Ліста, "Апасіонату" Бетховена, 2-й концерт Брамса – приголомшує. Наша музична публіка, а згодом і слухачі Східної Європи (з 50-го року), США та Західної Європи (з 60-го року) бачить яку бажання гостем у будь-якій країні, у найвідоміших концертних залах, виступає з видатними диригентами та кращими оркестрами. Італійська газета "Епока" писала: "Будь-який інший піаніст грас десятма пальцями, в Америці писали, що Ріхтер грас десятма руками, французи стверджували, що Ріхтер грас десятма головами. Але це не так: Ріхтер грас всею своєю сутністю!" Та жодні рецензії, схвалні відгуки чи овациї прихильників не впливають на митця – він, попри всеєвітній славу, сприймає себе як виконавця всіх великих композиторів, тим самим ніби відсувавши себе на другий план. Маestro майже не спілкується з пресою, відповідаючи: "Мої інтерв'ю – мої концерти".

Мистецтво Ріхтера виходить за межі суто музики, воно узагальнює ідеали людства, виражаючи їх за допомогою фортепіано, яким він во-

ливо відповіді. Але сам Музикант при цьому вважав, що виконавець не може бути геніальним, геніями є творці шедеврів.

Це питання – вічна тема для дискусій.

У чому полягає високе завдання музиканта-виконавця? Він грас твори митців різних історичних і культурних епох. Взяти хоча б сюжети І.С.Баха. Начебто танцювальна музика, і невже нас, людей ХХІ століття вона може так вражати? Жига, яку танцювали прості матроси, або сарафанда, куранта, гавот – все це, на перший погляд, може становити лише культурологічний інтерес. Та геніальний Йоганн Себастьян вдихнув у них щось надчасне, зміст, який здатен пережити його самого та багато-багато поколінь. І ніхто так, як Ріхтер, не бачить цих вічних творів у контексті загальнолюдських цінностей і не може так досконало втілити ідеї музичних геніїв, зробити їх нашими сучасниками. Ріхтер – це місток між епохами і поколіннями, це музичний пророк. Яку б музику не виконував, він стає немов би її співавтором, розкриваючи те глибинне, що явилось її творцю.

Неможливо виразити словами естетичну насолоду, яка охоплювала слухачів його концертів, або й навіть його записів. Але навряд чиє-небудь виконавське мистецтво має ще й подібне етичне значення. Люди виходили із залів просвітленими. Після почутого і пережитого для них, здавалося б, ставали неможливими непорядні вчинки – адже ницість неприпустима, коли ти стаєш свідком такої висоти і чистоти.

Мистецтво Ріхтера виходить за межі суто музики, воно узагальнює ідеали людства, виражаючи їх за допомогою фортепіано, яким він во-

зняшив нові барви, нові настрої, і це знову цікаво і переконливо. Своєю діяльністю, своїми відкриттями Святослав Ріхтер доводить, що існують генії-виконавці, і в їхньому ряду він – "перший серед рівних" (знову визначення Г.Г.Нейгауза)!

Не можна не згадати й про величеський репертуар Музиканта. Він грав твори 54 композиторів (причому, до цього числа не входять автори, твори яких він виконував лише як

Святослав Ріхтер з дружиною Ніною Дорлак

акомпаніатор співаків) від Баха, Генделя, Моцарта, Бетховена, Шуберта, Шумана, Ліста до Прокоф'єва, Шостаковича, Бартока, Веберна. В музиці йому багато було що сказати, дати свій унікальний погляд. Отож він часто ніби заново відкривав слухачам давно відомі твори. Були і "закриття" – тему вичерпано, далі йти просто неможливо. Можна навести яскраві приклади: "Апасіоната" Бетховена, його останні сонати, соната сі мінор Ліста, сонати сі бемоль мажор та до мінор Шуберта, його фантазія "Блукач", "Симфонічні етюди" Шумана, його "Фантазія" і "Токата", 1-й, 2-й концерти та прелюдії Рахманинова, сонати Скрябіна №№ 5, 6, 7, сонати Прокоф'єва... Перелік можна продовжувати.

Навряд хтось з піаністів залишив таку величезну кількість записів. Багато з них було видано, але існує ще більше аматорських записів: люди вмікали магнітофони під час концертів, і тепер ми маємо можливість слухати їх раритети. Якщо роздрукувати повний перелік його записів, вийде ціла книга з 198 сторінок. А якщо скласти список всіх його концертів з переліком виконуваних на них творів починаючи з 19 березня 1934 в Одесі і закінчуючи останнім концертом 30 березня 1995 року в Любліку, отримаємо багатотомне видання обсягом у 1689 сторінок!

Цікаво є тема "Ріхтер і Україна". У нас він дав 271 концерт, зокрема, 90 – в Києві (перший – 15 листопада 1944, останній – 12 квітня 1985), 33 – у Львові, 14 – у Харкові і 4 – у Житомирі. Саме в Києві в його репертуарі вперше з'явилися нові для нього твори: 27-ма соната Бетховена мі мінор, опус 90; "Симфонічні етюди" Шумана (17 листопада 1944 р.); два єтюди з "Трансцендентних" Ліста – ля мінор і фа мінор (8 і 11 листопада

Всесоюзний конкурс музикантів-виконавців, С. Ріхтер грас 1-й концерт П.І. Чайковського, 1945 р.

Святославу Ріхтеру присвячено багато статей, книжок зі спробами проаналізувати його виняткове виконавське мистецтво, що не має аналогів, будить думку і відкриває нові горизонти. Виникло поняття "феномен Ріхтера". Кожен дослідник намагався осмислити це унікальне явище в мистецтві. В історії виконавства проводиться межа: до Ріхтера, із часу його появлення в музиці. Ніхто не ставить таких велетенських художніх завдань, як він, і не дає такої перекон-

лодів з недосяжною досконалістю. Ріхтер – не просто піаніст з абсолютними технічними можливостями, він музичний мислитель. У його виконанні – жодного невизначеного звуку, абсолютна точність висловлювання, бачення музики "з орліного польоту", як охарактеризував його мистецтво Г.Г.Нейгауз. Це завжди єдино можливий і переважний погляд на твір. Слухаєш те саме за багато років, що змінилося у підході, у виконанні, але митець

1949 р.), п'ять "Пісень без слів" Мендельсона (12 лютого 1972 р.); упередше в Києві почалась співпраця контрабасиста з ФРН Георга Хертнагеля з Ріхтером та квартетом ім. Бородіна (7 і 8 червня 1980 р.).

Кожен приїзд до нас Святослава Теофіловича – незабутня подія в житті його шанувальників. Підготовка починалась заздалегідь, адже дістати квиток на концерт було нелегко. У день концерту будинок філармонії оточувала міліція – треба було стимувати натовп безбілетників, які намагались просочитися до залу у будь-який спосіб.

Пам'ятаю, як 12 квітня 1985 року молода підімалась пожежною драбиною, переходила по даху на протилежний бік, а потім спускалась такою самою драбиною, потрапляючи, не без циркової майстерності, у відкрите вікно. Того самого дня адміністрація попросила мене і піаніста Сергія Скринченка зробити прохід у натовпі людей, що заполонили двір філармонії – Ріхтер повинен зайти до приміщення крізь службовий вхід. Наша місія була не здійсненою, адже ми опинились самі на сам з морем прихильників, причому інколи досить вояовничих. Коли Сергій почав діяти рішуче, його красивим смокінгом витягнув жовту стіну. Видовище було жахливе. Та проблема вирішилась сама собою: ми почули оплески – вони лунали з вулиці, іх підхопили всі, хто стояв у дворі, і великий Музикант швидко пройшов "коридором", що виник без будь-яких прохань. Я скочив заздалегідь заготовлений букет з семи білих роз, що їх як асистентка тримала моя дружина, і вручив Святославу Теофіловичу. Вийшло красиво. Того дня він дав два концерти. Після другого я знову вручив йому такий самий букет. Він люб'язно зауважився.

Після одного його концерту на фестивалі "Грудневі вечори" 15 грудня 1985 р. я попросив автограф, але не для мене особисто, а для всіх киян. І досі зберігаю безцінну програмку з написом: "Киевлянам через Юрія Богоноva. Святослав Ріхтер".

Багато було моментів, які не втратили свіжості в пам'яті, ніби все відбувалось учора. Ось різкий нахил вліво – і пішов, як іде лава, "Порив" Шумана (23 листопада 1969 р.) або тиша перед бурею в Другій баладі Шопена, а потім потужний вибух і невпинний каменепад (8 жовтня 1978 р.), або звук незрівнянної чистоти – такої, що виникло враження м'якої хвилі, яка на мить охопила тіло і душу, – в "Експромті" ля бемоль мажор, оп. 90, №4 Шуберта (7 жовтня 1978 р.), або величеський напір в 8-й сонаті Прокоф'єва (24 листопада 1969 р.)...

Великим щастям було слухати славетного Майстра в концертах. Його записи не перестають хвилювати сучасних прихильників музики. Язик не повертається сказати: "Ріхтер грав". Він грає і буде грati нам і нашим нащадкам, "Музикант сторіччя" Святослав Ріхтер!

Юрій Богоноv,
к.ф.-м.н., доц., ННК "ІПСА"

«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІК»
газета Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут»
<http://www.kpi.ua/kp>

03056, Київ-56
проспект Перемоги, 37
корпус № 1, кімната № 221
gazeta@kpi.ua
тел. ред. 406-85-95; ред. 454-99-29

Головний редактор

В.В.ЯНКОВИЙ

Провідні редактори

В.М.ІГНАТОВИЧ

Н.Є.ЛІБЕРТ

Д.Л.СТЕФАНОВИЧ
(керівник прес-служби
НТУУ "КПІ")

Дизайн та комп'ютерна верстка

І.Й.БАКУН